

PROJEKT „DĚTI POMÁHAJÍ DĚTEM“ ANEB ROZVOJ MANUÁLNÍCH DOVEDNOSTÍ POMOCÍ VÝUKOVÝCH PROJEKTŮ

„CHILDREN HELP CHILDREN“ PROJECT: DEVELOPMENT OF MANUAL SKILLS THROUGH EDUCATIONAL PROJECTS

Gabriela Kaufnerová

Resumé

Příspěvek představuje možnosti rozvíjení manuálních dovedností dětí předškolního a mladšího školního věku pomocí výukových projektů. Hlavním předmětem je pak výukový projekt „Děti pomáhají dětem“, který byl zrealizován s žáky 5. ročníku Základní školy Horšovský Týn. Z projektu vzešly dvě pestré knihy - „Pomocníček“ a „Učínek“, jež jsou určeny předškolákům a žákům prvních tříd. Jejich účelem je pomoci dětem této věkové kategorie rozvíjet zábavnou formou manuální dovednosti i vědomosti.

Klíčová slova: *projektová metoda, manuální dovednosti, tvořivost, řešení problémů, sociální dovednosti*

Abstract

The article introduces ways of developing manual skills of pre-school children and elementary school children through educational projects. The main subject focuses on a project called “Children Help Children,” which has been implemented with 5th grade pupils in elementary school in Horsovsky Tyn. The project resulted in two creative books – “Pomocníček” (A Little Helper Book) and “Učínek” (A Little Learner Book) – that are supposed to help preschool children and first-graders. Their purpose is to help children of this age category to develop manual skills and knowledge in an entertaining manner.

Key words: project method, manual skills, creativity, social skills, problem solving

1 ÚVOD

V současné době stále více slyšíme o zavádění různých vyučovacích metod, které by účelněji rozvíjely osobnost žáků, odpovídaly by jejich potřebám a zájmům a lépe tak naplňovaly veškeré výchovně vzdělávací cíle. Jako jedna z nich je uváděna projektová výuka, jejíž základy byly položeny již v 19. století.

Projektová metoda poskytuje všem žákům příležitost se aktivně zapojit dle svých schopností do užitečných a pro žáky přitažlivých aktivit. Hlavním smyslem projektové metody je poskytovat žákům možnosti učit se na základě svých vlastních zkušeností a prožitků. Žáci díky této metodě mohou řešit problémy z běžných situací, poznávat nové vědomosti vlastním zkoumáním a následně je využívat v praxi. Projektové vyučování tak překonává odtrženost školy od reálného života. Díky tomu vzbuzují projekty v žácích přirozenou zvědavost a pocit důležitosti. Právě tyto dva faktory jsou pro žáky motivací k překonávání překážek vedoucích ke konečnému cíli.

2 TYPY PROJEKTŮ

Před přípravou jakéhokoli projektu si musíme vždy ujasnit, jaký projekt bychom chtěli s žáky realizovat. Projekty můžeme třídit z mnoha různých pohledů. Pro představu uvádím některé z typologií projektů dle J. Valenty. (Kratochvílová, J. 2006)

1) Podle navrhovatele projektu

- spontánní žakovské
- uměle připravené
- kombinace obou typů

2) Podle účelu projektu

- problémové
- konstruktivní
- hodnotící
- směřující k estetické zkušenosti
- směřující k získání dovedností (i sociální)

3) Podle délky trvání

- krátkodobý (maximálně 1 den)
- střednědobý (maximálně 1 týden)
- dlouhodobý (více jak jeden týden, méně jak měsíc)
- mimořádně dlouhodobý (více jak měsíc)

4) Podle počtu zúčastněných na projektu

- individuální
- společné (skupinové, třídní, ročníkové)

5) Podle organizace projektu

- jednopředmětové
- víceředmětové

Tato celková typologie může posloužit učitelům jako návod, pro zavádění projektů do výuky. Mohou si tak přípravu projektu snadněji zorganizovat a ujasnit si cíle, jakých chtějí jeho realizací dosáhnout.

3 PROJEKT „DĚTI POMÁHAJÍ DĚTEM“

Tento projekt byl uskutečněn s žáky 5. ročníku na Základní škole v Horšovském Týně. Z hlediska délky se jednalo o mimořádně dlouhodobý projekt. Žáci na něm

pracovali po dobu sedmi týdnů s dotací tří vyučovacích hodin týdně. Podle organizace šlo o projekt spíše jednopředmětový a účastnila se ho vždy celá třída.

3.1 FÁZE 1. – PLÁNOVÁNÍ PROJEKTU

Účel projektu:

Hlavním cílem mého projektu bylo rozvíjet u žáků manuální dovednosti, vzájemnou spolupráci, komunikaci, naučit žáky prosazovat své názory a naopak respektovat názory druhých, vážit si práce své i ostatních a náležitě ji ocenit. V neposlední řadě se stalo účelem tohoto projektu dovést žáky k poznání, že práce nemusí být jen povinností, ale může se stát i naším koníčkem.

Konkrétní cíle:

- rozvoj manuálních dovedností – zdokonalení techniky stříhání, lepení, šití
- rozvoj tvořivosti – kreativní řešení problému - „ Jak pomoci předškolním dětem osvojit si základní manuální dovednosti a vědomosti před nástupem do základní školy?“
- rozvoj komunikačních schopností – vyjádření vlastního názoru, reflexe názorů ostatních, komunikace ve skupině
- rozvoj sociálních dovedností – spolupráce, účelná dělba práce, vzájemná tolerance, podpora, pomáhat si v cestě ke společnému cíli

Motivace:

Bylo týden před zahájením našeho projektu, kdy se pořádaly zápisy do prvních tříd. S žáky 5. ročníku jsme vzpomínali na jejich významný den, tedy den, kdy absolvovali zápis do první třídy. Již před projektem jsme pro budoucí prvňáčky vyráběli dárky k zápisu. Žáci byli velmi sdílní. Vyprávěli, na co se těšili nebo čeho se naopak báli v onen výjimečný den. To byl „mústek“ pro realizaci našeho projektu. Nezávisle na sobě se žáci hlásili o slovo a chlubili se tím, co uměli, za co je paní učitelky pochválily a naopak za co se styděli, že neuměli.

Vzhledem k různým výpovědím jsme vytvořili na tabuli pomocí brainstormingu dvě opačné stránky dovedností a vědomostí dětí před začátkem školní docházky.

„Uměl“ X „Neuměl“

3.2 PRŮBĚH PROJEKTU:

1. týden – zahájení projektu

- a) *Brainstorming* na téma „Co jsem uměl/a či neuměl/a před nástupem do 1. třídy?“
- b) *Řešení problémové otázky*

S žáky jsme navázali na jejich nedostatky v manuálních dovednostech a vědomostech před začátkem školní docházky. Z diskuze vedené po brainstormingu dospěli k závěrům, že většina z nich díky své nezručnosti v jisté oblasti zažívala nepříjemné situace s rodiči či v mateřské škole

a následně někteří i na základní škole. Nastal čas řešení problému. „Jak bychom mohli budoucím prvňáčkům pomoci rozvíjet tyto dovednosti, aby nezažívali podobné situace?“

c) *Usměrnění žákovských návrhů učitelem – Vytvoření knihy*

Žáci přicházeli s různými návrhy. Většina z nich využívala svých zkušeností s mladšími sourozenci. Žáci začali diskutovat o prvních knihách, které měli oni sami nebo jejich sourozenci před vstupem do školy. Popisovali dokreslování obrázků, bludiště či omalovánky. Bylo vidět, že každý se někdy s takovou knihou setkal. Žádná z nich však neobsahovala stránky na zavazování tkaniček či pletení copu. Žáci se sami nezávisle na mně rozhodli, že cílem našeho projektu bude vytvoření knihy pro rozvoj manuálních dovedností.

d) *Řešení problému – Soutěž materiálů pro vytvoření knihy*

Žáci se individuálně i ve skupinách zamýšleli nad tím, z jakého materiálu by měla být taková kniha vyrobená. Někteří dokonce přinesli z domova i ukázky jednotlivých materiálů, aby mohli lépe prezentovat a obhájit své nápady. Poté následovala diskuse v kruhu, kde jednotlivci, popřípadě zástupci skupin vnesli své návrhy a zvažovali výhody i rizika jednotlivých materiálů. Soutěž materiálů nakonec vyhrál textil hlavně z toho důvodu, že by kniha měla být určena více dětem. Uvažovali tedy tak, aby nedošlo k jejímu brzkému poškození. Z mé pozice poradce jsem jim navrhla filc.

2. týden – Návrh vzhledu a obsahu knihy

a) *Myšlenková mapa – Obsah knihy*

Žáci jednotlivě zaznamenávali na tabuli své myšlenky, co by měla naše kniha obsahovat. Podle svých zkušeností a s mojí pomocí pak uvažovali nad tím, co by děti před vstupem nebo těsně po nástupu do 1. tříd měly zvládnout. Vylučovací metodou pak vybírali z jednotlivých návrhů na tabuli, které by odpovídali obsahu pro šikovnější i méně zručné děti.

b) *Práce ve dvojicích - Vzhled stránek*

Žáci byli rozděleni do dvojic a během následujících dvou vyučovacích hodin zpracovávali návrhy stránek. Většina si vybrala návrhy své, ti kteří svůj návrh neměli, se připojili k tomu, jenž je zaujal. Práci ve dvojici jsem zvolila z toho důvodu, aby si žáci mohli vzájemně vypomoci. Jeden z dvojice je třeba tvořivější, tudíž vytvoří náčrt stránky, druhý zase vybarvoval apod. Vzhledem k méně početné skupině žáků vůči počtu stránek, vycházely povětšinou do každé dvojice 2 stránky. Tudíž měli žáci i tu možnost, že si každý vytvořil svoji stránku nebo se navzájem ve dvojicích inspirovali.

3. týden

a) *Prezentace náčrtů stránek*

Veškeré náčrty jsme připevnili magnety na tabuli. Žáci poté dobrovolně v kruhu náčrty hodnotili. Před samotným začátkem hodnocení jsme si vysvětlili pravidla.

Pravidla hodnocení:

Pokud hodnotíme dílo někoho jiného, vždy zhodnotíme nejprve to, co na jeho práci oceňujeme, co se nám líbí a poté můžeme vyslovit připomínku, co bychom udělali jinak nebo co bychom vynechali.

b) Seznam pomůcek a odhad rozpočtu

Podle náčrtů stránek sepsali žáci ve dvojicích seznam pomůcek na jejich realizaci. Následně žáky samotné zajímalo, kolik taková realizace knihy může stát. Sami si rozdělili „domácí úkoly“. Někdo měl za úkol zjistit, kolik by stály tkaničky, kolik korun stojí šitíčko, kolik stojí knoflíky, patenty atd. Následující hodinu matematiky jsme spočítali přibližný rozpočet.

c) Nákup pomůcek

V rámci finanční gramotnosti jsme se vydali na společný nákup. Připravili jsme si dle zjištěného rozpočtu 1000,- Kč (i s rezervou). Do nákupu jsme nepočítali filc, který jsme objednali přes internetový obchod. Žáci chodili postupně ve skupinkách na nákup a pečlivě kontrolovali účtenky. Nakonec jsme porovnali celkovou cenu nákupu s původním rozpočtem.

O hodině českého jazyka si žáci připravili scénky o tom, jak probíhal nákup (role obchodníka, role zákazníka). Poté jsme hodnotili jednotlivé vystupování obchodníků.

4. týden – Zhotovení jednotlivých stránek knihy

Obrázek 1: Jednotlivé stránky z knihy „Pomocníček“ (1)

Obrázek 2: Jednotlivé stránky knihy „Pomocníček“ (2)

Obrázek 3: Jednotlivé stránky knihy „Učínek“ (1)

Obrázek 4: Jednotlivé stránky knihy „Učinek“ (2)

5. týden – Dokončení projektu, obal knihy

a) Dokončování - dělba práce

Jednu vyučovací hodinu někteří žáci ještě využili k dokončení své práce či požádali své spolužáky o pomoc s tím, co jim nešlo. Žáci se bezděčně během práce na knize rozdělili na takové „dílny“. Zjišťovali meze svých možností a přemýšleli o lepší organizaci práce. Dokázali požádat o pomoc ostatní, „zručnější“ spolužáky, v dané oblasti. Nejvíce se dělili o šití a stříhání.

b) Přehledka stránek

Žáci prezentovali ve dvojicích vytvořené stránky knihy a zdůrazňovali jejich účel, tedy v čem jejich stránka může pomoci v rozvoji dovedností, popřípadě vědomostí předškolních dětí.

c) Výsledný vzhled stránek

Žáci vznesli návrh, že by stránky měly být nějakým způsobem zpevněny. Uspořádali tedy hlasování o zpevnění stránek. Dvacet pět žáků z osmadvaceti hlasovali pro zpevnění kartónem. Následovala diskuze, jak to udělat. Jeden žák navrhl, že se zeptá maminky, která zároveň působí na naší škole v družině jako paní vychovatelka, zda by neprošila naše stránky na stroji s jinou látkou. Vnitřek by tvořil kartón. Paní vychovatelka tento návrh s nadšením přijala, a dokonce využila šicí stroj z bývalé školní dílny, tudíž mohli žáci vidět, jak takovýto stroj funguje. Někteří si jej i vyzkoušeli.

6. týden – Dokončení projektu

a) *Obal knih – diskuse v kruhu*

Žáci diskutovali na téma „Obal knihy“. V první řadě šlo o materiál, z čeho by mohl být obal vytvořen. Žáci se nakonec shodli na tom, že bychom mohli využít šanonů pro zakládání dokumentů, které by se obalily látkou. Stránky by se tak daly kdykoli vyndat a mohlo by s nimi pracovat více dětí najednou. Následně před nimi vyrůstal další problém. Všech 22 stran se do jediného šanonu nevešlo. Z jedné knihy se tak musely vytvořit dva díly.

b) *Brainstorming – Název knih*

Děti sršely nápady s názvy knih. Ty jsme zapsali na tabuli a pomocí anonymního hlasování byly vybrány názvy „Pomocníček“ a „Učínek“. Do prvního dílu vybrali žáci stránky rozvíjející především manuální dovednosti, „Učínek“ měl pomoci rozvíjet i nadanější žáky ve vědomostech.

c) *Dozdobení obalů knih*

Obrázek 5: Obaly knih „Pomocníček“ a Učínek“

d) *Závěrečná reflexe – Zhodnocení*

- Reklama na prodej knihy (v rámci předmětu Informatika)

7. týden – Využití knih v praxi

Žáci během následujícího týdne navštívili místní mateřskou školu, kde představili dětem své knihy a uspořádali různé soutěže. Všichni byli zcela nadšení a moji žáci poznali, že díky své práci dokážou pomoci a hlavně učiní šťastnými i jiné. Po závěrečné reflexi převažovali pocity radosti z vykonané práce, která prospívá ostatním lidem – především dětem.

3.3 VÝSLEDKY PROJEKTU

Výsledkem našeho projektu byly dvě pestré knihy – Pomocníček a Učínek, které na sebe navzájem navazují, každá obsahuje 11 stran. Ty jsou vyrobeny z plsti a uvnitř zpevněny kartony. Veškeré stránky žáci vyráběli ručně, tudíž si zároveň i oni bezděčně a s velkým zaujetím nově osvojovali a rozvíjeli své dovednosti. V knize „Pomocníček“ se žáci zaměřili především na rozvoj manuálních dovedností, druhý díl knihy – „Učínek“ pak obsahuje i stránky spojené s vědomostmi z oblasti matematiky a českého jazyka. Žáci během projektu bez problémů a s nadšením spolupracovali, překonávali své dovednosti nebo dokázali slušně a s pokorou požádat spolužáky o pomoc. V tom vidím ale na druhé straně úskalí, že se někteří žáci sami ani nesnažili překonat své schopnosti a ulehčovali si práci díky ostatním.

Obrázek 6: Výsledné výrobky – Knihy „Pomocníček“ a „Učínek“

4 SHRNUÍ A ZÁVĚR

Díky tomuto dlouhodobému projektu jsem se přesvědčila, že lze u žáků rozvíjet nejen vědomosti a dovednosti, ale také působit a ovlivňovat jejich celou osobnost. Žáci i přes dlouhodobou realizaci projektu pracovali s velkým zaujetím a nadšením. Sami přicházeli na propojení výuky s reálným životem a řešili situace, které jsou blízké hlavně dospělým lidem. V dnešní době mají děti velmi málo možností pozorovat chování a práci dospělých, které by mohly napodobovat. Projekty vidím v současnosti jako jednu z velmi mála možností, jak děti připravit na skutečný život.

Použitá literatura:

1. KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 160 s. ISBN 80-210-4142-0.

Kontakt:

Gabriela Kaufnerová

ZČU Plzeň, Fakulta pedagogická

E-mail: kaufnerovag@gmail.com